

СТАН УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Проаналізовано стан оборотних активів в економіці України, обґрунтовано позитивні та негативні тенденції в обсягах оборотних активів підприємств, сформувано пропозиції щодо удосконалення управління ними.

Consisting of current assets is analysed of economy of Ukraine, grounded positive and negative tendencies in the volumes of current assets of enterprises, suggestions are formed in relation to the improvement of management by them.

Ключові слова: управління, активи, управління оборотними активами.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток економіки України та політика інтеграції у світове економічне співтовариство потребують нових підходів до управління економікою на макро- та мікрорівнях. Особливого значення набувають проблеми забезпечення платоспроможності, ліквідності, прибутковості підприємств, що знаходяться в основі їх конкурентоспроможності на внутрішніх і зовнішніх ринках. Саме тому дослідження сучасного стану управління оборотними активами вітчизняних підприємств є актуальними на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень. Розвитку теорії та практики управління оборотними активами присвятили свої праці такі відомі вітчизняні та зарубіжні економісти, як М. Д. Білик, І. О. Бланк, С. Ф. Голов, А. М. Карбовник, В. П. Савчук, О. О. Терещенко, Н. М. Ушакова, В. В. Бочаров, В. В. Ковальов, М. Н. Крейніна, В. Е. Леонтьєв, Є. І. Шохін, Є. Ф. Брігхем, Р. Брейлі, Ван Хорн, С. Майєрс, С. Росс, А. Шапіро. Разом з обґрунтованістю праць науковців, ефективне управління оборотними активами на підприємствах України можливе за умови дослідження позитивних та негативних тенденцій в їх обсягах та структурі.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є оцінка сучасного стану управління оборотними активами підприємств, на основі дослідження тенденцій їх формування в цілому по економіці України.

Виклад основного матеріалу. Удосконалення управління оборотними активами підприємств України значною мірою пов'язане із дослідженням сучасних тенденцій їх формування, визначенням факторів, які на них впливають, обґрунтуванням основних резервів підвищення ефективності такого управління. Для цього доцільним є аналіз обсягів оборотних активів разом з обсягами активів, зобов'язань, ВВП.

Тенденції змін обсягів активів підприємств України за останні роки відображають постійне їх зростання (табл. 1). У кінці першого півріччя 2008 року загальні обсяги активів підприємств склали 2061,33 млрд грн. За період, що аналізується цей показник зріс у 15,1 разу. Поряд з цим, тенденція зростання характерна як для обсягів оборотних активів так і необоротних. Обсяги необоротних активів за цей період змінились від 66,01 млрд грн до 1030,76 млрд грн, обсяги оборотних – від 69,76 млрд грн до 1030,57 млрд грн.

Таблиця 1

Обсяги активів підприємств України в 1995 – 2008 рр.

Рік	Активи (млрд грн)		
	Всього	у т. числі	
		необоротні активи	оборотні активи
1995 ¹	135,77	66,01	69,76
1996 ¹	527,14	409,94	117,20
1997 ¹	567,66	434,31	133,35
1998 ¹	635,76	445,32	190,44
1999 ¹	709,59	457,05	252,54
2000 ²	776,77	455,09	319,63
2001 ²	876,26	493,32	379,59
2002 ²	953,89	519,04	432,04
2003 ²	1096,85	572,61	520,67
2004 ²	1276,93	659,87	617,06
2005 ²	1442,39	768,80	673,59
2006 ²	1842,38	932,72	909,66
2007 ²	1831,51	961,96	869,55
на 30.06.2008 р. ²	2061,33	1030,76	1030,57

¹- Крім банків, малих підприємств і бюджетних установ; ²- Крім банків і бюджетних установ.

Ріст обсягів активів супроводжується впливом різних факторів, які мають позитивний та негативний характер. До першої групи факторів можна віднести зростання кількості підприємств в економіці України, що пов'язано з необхідністю залучення додаткових господарських засобів, перехід України до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку і, як наслідок, до нових методів оцінки необоротних та

оборотних активів, виділення у балансі підприємств у складі необоротних та оборотних активів нових статей, розвиток фінансового ринку та, в результаті, надання можливостей підприємствам здійснювати довгострокові та поточні фінансові інвестиції. До другої групи факторів можна віднести неадаптованість України до ринкових умов господарювання і, як наслідок, наявність необґрунтованих розмірів запасів через неефективне управління ними, інфляційний вплив на економіку країни, що призводить до необхідності переоцінки основних засобів та матеріальних оборотних активів, зниження платоспроможності вітчизняних підприємств, що супроводжується зростанням такої складової оборотних активів як дебіторська заборгованість.

Досить цікавим є наявність майже однакових обсягів оборотних і необоротних активів в 2008 році та відповідно в 1995 році. Причому майже для всіх років характерним є те, що темпи зростання оборотних активів перевищують темпи зростання необоротних (рис. 1.).

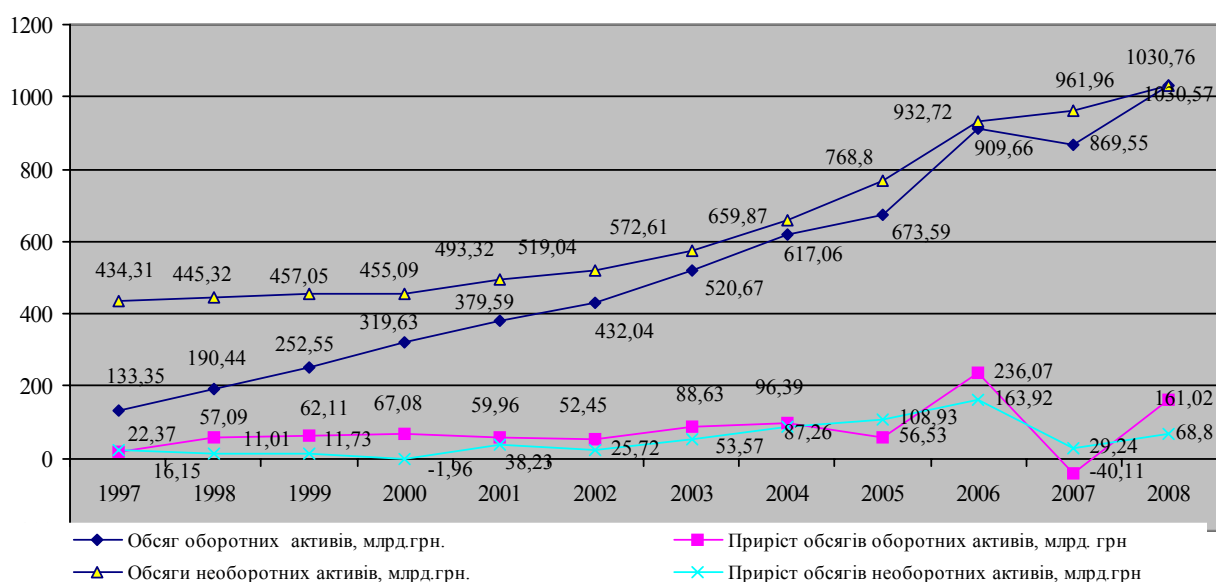

Рис. 1. Динаміка обсягів оборотних активів та їх приросту у 1997 – 2008 рр. (млрд грн)

Такий стан речей певною мірою пояснюється, з одного боку, недостатністю коштів у підприємств для оновлення їх технічної бази, і, як наслідок, мінімальними вкладеннями в основні засоби, а з іншого – формуванням надмірних залишків виробничих запасів з метою мінімізації інфляційних впливів, надмірних залишків готової продукції через непостійність обсягів попиту, необґрунтованих розмірів дебіторської заборгованості, яка виникає у результаті вчасного невиконання зобов'язань покупцями. З 2005 року спостерігається порушення сформованих тенденцій. У 2005 році приріст необоротних активів перевищує приріст оборотних, а в наступні роки спостерігаються значні зміни в їх обсягах, що пояснюється коливаннями в економіці.

Незважаючи на те, що обсяги активів, в т. ч. оборотних та необоротних зростають, значення коефіцієнта, що характеризує відношення ВВП до їх обсягів постійно коливається.

Аналізуючи динаміку даного показника (табл. 2) помітно, що у 1996 році порівняно з 1995 роком ВВП в розрахунку на одну гривню вартості активів, в т.ч. оборотних, суттєво зменшилась. Це відбувалося внаслідок переоцінки основних засобів та матеріальних оборотних активів, оскільки ВВП продовжував зростати. В період до кінця 90-х років ХХ ст. обсяг ВВП в розрахунку на одну гривню вартості активів зростає (1996 р. – 0,16 грн, 2007 р. – 0,34 грн). При цьому за період з 1996 по 2004 рр. обсяг ВВП, що припадає на одну гривню оборотних активів, постійно змінюється.

Це обумовлено непостійністю величини темпів змін обсягів оборотних активів, хоча загальні обсяги оборотних активів та ВВП мають стійку тенденцію до зростання. Слід зазначити, що у 2002 році порівняно з 2001 роком намітився спад динаміці величини оборотних активів, однак ВВП, що припадає на одну гривню оборотних активів також зменшився. Зниження обсягу ВВП на одну гривню оборотних активів також прослідковується в 1999 р., 2002 р., 2003 р., 2005 р.

Водночас зі зростанням обсягів оборотних та необоротних активів підприємств України, питома вага оборотних активів збільшується, а питома вага необоротних – зменшується. Так, у загальній вартості активів частка необоротних активів, за період, що аналізується зменшилась від 78 % до 50 %, оборотних – зросла від 22% до 50% (рис. 2).

Співвідношення між необоротними та оборотними активами відіграє важливу роль у процесі управління оборотними активами. З одного боку, нестача оборотних активів призводить до періодичних збоїв у роботі підприємства, зниження ліквідності та зниження його фінансової стабільності, з іншого, нестача необоротних – до невиконання запланованих обсягів виробництва, недостатності обладнання та

робочих приміщень і, в результаті, до погіршення економічного потенціалу підприємства. Разом з цим, надмірний обсяг оборотних активів зумовлює наявність у підприємства тимчасово вільних, недіючих активів, надлишкові витрати фінансування, в результаті – зниження прибутку підприємства; а надмірний обсяг необоротних – до погіршення рівня їх корисного використання та зниження вартості підприємства.

Таблиця 2

Динаміка ВВП України та активів підприємств у 1995 – 2007 рр.

Рік	ВВП, млрд грн	Активи, млрд грн		Співвідношення ВВП і активів	
		Всього	з них оборотних	ВВП до всього обсягу активів	ВВП до обсягу оборотних активів
1995 ¹	54,52	135,77	69,76	0,40	0,78
1996 ¹	81,52	527,14	117,20	0,16	0,69
1997 ¹	93,37	567,66	133,35	0,16	0,70
1998 ¹	102,59	635,76	190,44	0,16	0,54
1999 ¹	130,44	709,59	252,54	0,18	0,52
2000 ²	170,07	776,77	319,63	0,22	0,53
2001 ²	204,19	876,26	379,59	0,23	0,53
2002 ²	225,81	953,89	432,04	0,24	0,52
2003 ²	267,34	1096,85	520,67	0,24	0,51
2004 ²	345,11	1276,93	617,06	0,27	0,54
2005 ²	441,45	1442,39	673,59	0,30	0,65
2006 ²	537,67	1842,38	909,66	0,29	0,59
2007 ²	720,73	2061,33	1030,57	0,34	0,69

Рис. 2. Динаміка обсягів активів підприємств України в 1996 – 2008 рр. (%)

Тому оптимізація структури необоротних та оборотних активів вимагає врахування галузевих особливостей, тривалості операційного циклу підприємства, врахування оцінки позитивних та негативних особливостей функціонування цих активів.

Динаміка частки оборотних активів підприємств України за основними видами економічної діяльності у відсотках до валюти балансів підприємств представлено на рис. 3.

Як свідчать результати аналізу, за всіма видами економічної діяльності частка оборотних активів зростає, а частка необоротних – зменшується. Найбільшу питому вагу займають оборотні активи підприємств оптової та роздрібною торгівлі, торгівлі транспортними засобами, послуги ремонту, будівництва, промисловості. На кінець 2007 року вони склали 76,7%. При цьому з 2005 року їх питома вага поступово зменшується. Найбільшою стабільністю відзначається частка оборотних активів підприємств промисловості – на кінець 2007 року вона складала 47,14%. Разом з цим, з 2003 року по 2007 вона знаходилась в межах близько 46 – 47%. Найбільш стрімко зростає частка оборотних активів в балансах підприємств сільського господарства, мисливства та лісового господарства. Вона змінилася від 35,6% до 51,16%. У будівництві останніми роками прослідковується зменшення питомої ваги оборотних активів у валюті балансів.

Такі тенденції не можливо визначити абсолютно позитивною або негативною. Це обумовлено тим, що підприємства різних видів діяльності, мають обґрунтовувати співвідношення між оборотними та необоротними активами на основі особливостей їх господарської діяльності. Разом із зростанням частки оборотних активів у валюті балансів підприємств, аналіз їх обсягів та питомої ваги за окремими галузями

економіки та видами економічної діяльності у загальній сумі оборотних активів підприємств за галузями економіки та видами економічної діяльності показав, що обсяги оборотних активів у 1995 – 2001 рр. також зростають (табл. 3, табл. 4, табл. 5, табл. 6).

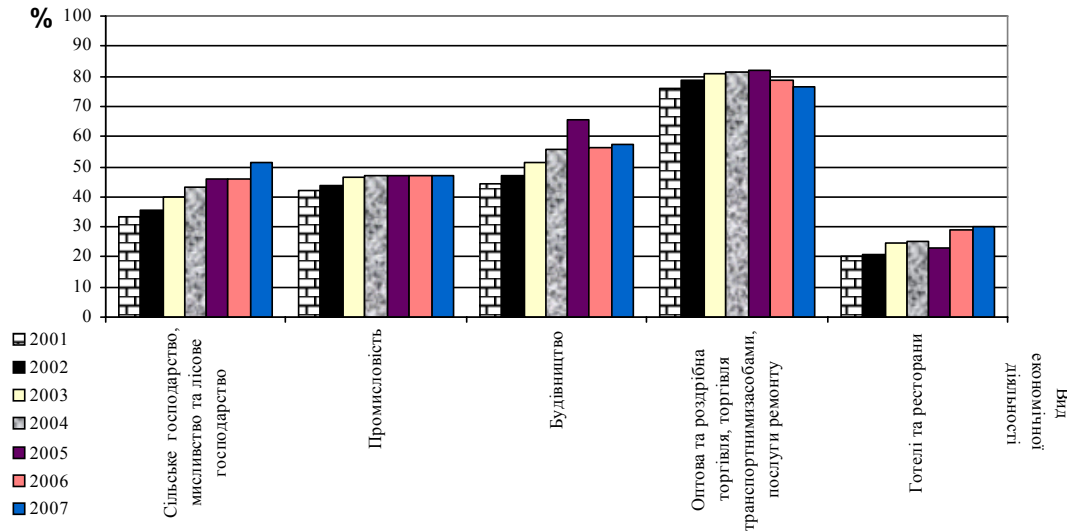

Рис. 3. Динаміка частки оборотних активів у валюті балансу підприємств України за видами економічної діяльності

Таблиця 3

Динаміка обсягу оборотних активів за галузями економіки в 1995 – 2001 рр. (млрд грн)

Вид галузі	Рік						
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Промисловість	34,19	47,95	59,49	81,21	105,92	109,12	120,77
Сільське господарство	7,84	12,29	14,33	14,94	15,33	17,28	20,59
Будівництво	3,385	5,33	6,99	8,45	8,78	11,89	14,28
Транспорт та зв'язок	9,24	13,49	17,62	27,60	32,32	31,88	22,09
Торгівля та громадське харчування	2,84	8,39	15,30	24,81	35,05	84,18	118,07
Постачання та збут	2,11	2,32	2,54	3,77	4,80	8,06	5,09
Заготівля	0,79	1,11	1,45	1,77	1,63	1,49	2,26
Житлово-комунальне господарство	3,15	7,48	11,49	18,51	18,29	17,79	18,55
Фінанси, кредит, страхування	0,14	0,16	0,47	1,09	1,92	3,49	5,28
Інші галузі	1,5	2,93	3,66	8,28	28,50	34,44	42,58
Всього	65,18	101,43	133,35	190,44	252,54	319,63	379,59

Таблиця 4

Динаміка питомої ваги оборотних активів за галузями економіки в 1995 – 2001 рр. (%)

Вид галузі	Рік						
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Промисловість	52,44	47,27	44,62	42,64	41,94	34,14	31,82
Сільське господарство	12,03	12,11	10,74	7,84	6,07	5,40	5,42
Будівництво	5,19	5,26	5,24	4,44	3,48	3,72	3,76
Транспорт та зв'язок	14,18	13,30	13,22	14,50	12,80	9,97	5,82
Торгівля та громадське харчування	4,36	8,27	11,48	13,03	13,88	26,34	28,74
Постачання та збут	3,24	2,29	1,9	1,98	1,9	2,52	1,34
Заготівля	1,22	1,09	1,09	0,93	0,65	0,47	0,60
Житлово-комунальне господарство	4,83	7,38	8,62	9,72	7,24	5,57	4,89
Фінанси, кредит, страхування	0,21	0,15	0,35	0,57	0,75	1,09	1,39
Інші галузі	2,30	2,88	2,75	4,35	11,29	10,78	11,22

Найбільше зростання спостерігається у торгівлі та громадському харчуванні – 41,57 рази. Це відбувалося за рахунок деформації структури використання оборотних активів, яка викликана, в перше чергу, непомірно обтяжливими обсягами дебіторської заборгованості. Так, починаючи з 1999 р. дебіторська заборгованість посіла перше місце в структурі оборотних активів роздрібною торгівлі України. На 1 січня 2001 р. її частка зросла порівняно з 1 січня 1995 р. майже у 2,5 рази і досягла 69,5%. У середньому по економіці України за роки з 1995 по 2001 основна маса оборотних активів (майже половина) була сконцентрована у промисловості (44%), торгівлі та громадському харчуванні (14 %). Найменші обсяги оборотних активів знаходились в заготівлі (1%) та в галузі "фінанси, кредит, страхування" (1%).

У 2001 – 2008 рр. у розрізі видів економічної діяльності підприємств України обсяги оборотних активів зростають, але їх питома вага знижується у промисловості, сільському господарстві, мисливстві та

лісовому господарстві, транспорті та зв'язку. Разом з цим, найбільші обсяги оборотних активів у загальній сумі оборотних активів підприємств за видами економічної діяльності мали місце в промисловості (364,16 млрд грн або 29,7 %), оптовій та роздрібній торгівлі, торгівлі транспортними засобами, послуги ремонту (466,47 млрд грн або 38,5%).

Таблиця 5

Динаміка обсягів оборотних активів за видами економічної діяльності в 2000 – 2007 рр. (млрд грн)

Вид економічної діяльності	Рік							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	17,37	20,49	20,16	23,61	26,44	32,5	32,6	46,09
Промисловість	159,71	149,84	166,34	190,62	222,63	243,35	290,52	364,16
Будівництво	10,39	12,72	14,06	17,75	24,46	32,92	43,70	70,85
Оптова та роздрібна торгівля, торгівля транспортними засобами, послуги ремонту	79,14	120,92	149,47	184,44	218,29	239,18	334,77	466,47
Готелі та ресторани	0,53	0,63	0,74	1,16	1,49	1,89	2,99	4,53
Транспорт та зв'язок	32,16	23,33	20,87	24,16	25,65	31,97	36,37	51,98
Фінансова діяльність	3,80	5,25	10,63	18,63	32,48	43,01	59,53	89,24
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги користувачам	13,09	39,01	41,72	44,11	53,07	62,54	94,51	125,54
Колективні, громадські та особисті послуги	2,27	2,17	3,72	7,06	9,24	відсутні дані	відсутні дані	відсутні дані
Державне управління	0,195	2,87	2,94	1,92	1,97	2,24	1,98	2,11
Освіта	0,16	0,12	0,22	0,22	0,33	0,44	0,25	0,37
Охорона здоров'я та соціальна допомога	0,65	0,69	0,82	0,89	1,1	1,34	1,43	1,47
Всього	319,63	379,59	432,04	520,67	617,06	691,38	896,67	1225,95

Таблиця 6

Динаміка питомої ваги оборотних активів за видами економічної діяльності в 2000 – 2007 рр. (%)

Вид економічної діяльності	Рік							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	5,44	5,40	4,67	4,5	4,28	4,70	3,64	3,76
Промисловість	49,97	39,47	38,50	36,6	36,08	35,20	32,40	29,70
Будівництво	3,25	3,35	3,25	3,25	3,96	4,76	4,87	5,78
Оптова та роздрібна торгівля, торгівля транспортними засобами, послуги ремонту	24,76	31,86	34,60	31,16	35,38	34,59	37,23	38,05
Готелі та ресторани	0,17	0,17	0,17	0,18	0,24	0,27	0,33	0,37
Транспорт та зв'язок	10,07	6,15	4,84	5,48	4,16	4,62	4,06	4,24
Фінансова діяльність	1,19	1,38	2,46	3,29	5,26	6,22	6,64	7,28
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги користувачам	4,09	10,28	9,67	9,53	8,6	9,05	10,34	10,24
Колективні, громадські та особисті послуги	0,72	0,58	0,87	1,37	1,49	відсутні дані	відсутні дані	відсутні дані
Державне управління	0,06	0,76	0,69	0,51	0,32	0,32	0,30	0,03
Освіта	0,05	0,33	0,06	0,06	0,05	0,06	0,03	0,12
Охорона здоров'я та соціальна допомога	0,21	0,18	0,19	0,24	0,18	0,19	0,16	0,42
Всього	100	100	100	100	100	100	100	100

Це зумовлюється особливостями функціонування підприємств зазначених видів економічної діяльності в сучасних умовах господарювання.

Для подальшого дослідження тенденцій змін обсягів оборотних активів підприємств важливим є дослідження їх структури. Структура оборотних активів підприємств України за 1997 – 2007 рр. подано в табл. 7.

Наведені статистичні дані показують, що в цілому по підприємствах України найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість. За останні роки її обсяг зростає (з 47,5% до 59,2%). При цьому найбільша її частка характерна для 2002 року. Такий стан значною мірою пояснюється загальною кризою неплатежів в Україні, подолати яку протягом періоду, що аналізується, ще не вдалося. Слід зазначити, що позитивною тенденцією в діяльності вітчизняних підприємств є зниження, починаючи з 2003 року частки дебіторської заборгованості в оборотних активах. Хоча за останні три роки воно є не значним. Друге місце

за своїм обсягом в оборотних активах займають запаси. Тенденції їх формування відображають як збільшення, так і зменшення їх питомої ваги. З одного боку, це свідчить про зміни в обсягах попиту на продукцію, а з іншого – про неефективне управління цією складовою оборотних активів і, як наслідок, наявність надмірних їх залишків. Частка грошових коштів в оборотних активах за період, що аналізується, зростає (питома вага грошових коштів в оборотних активах змінилась від 1,8% у 1997 р. до 8,3% у 2007 р.). Однак скоріше це відображає неадекватність управління даною складовою оборотних активів та вимагає застосування сучасних методів обґрунтування оптимальних залишків грошових коштів, які базуються на взаємозв'язку між залишками грошових коштів та поточними фінансовими інвестиціями. Поточні фінансові інвестиції також мають тенденцію до зростання (за період з 2001 по 2007 рік їх частка змінилась від 1,5% до 6,4%). Збільшення обсягів поточних фінансових інвестицій та грошових коштів є позитивною тенденцією в діяльності вітчизняних підприємств, хоча на більшості підприємств потреба в грошових коштах перевищує їх наявність.

Таблиця 7

Структура оборотних активів підприємств України в 1997 – 2007 рр (%)

Рік	Оборотні активи						
	Всього	в тому числі					
		Товарно-матеріальні цінності	Товари відвантажені та надані послуги	Дебіторська заборгованість	Поточні фінансові інвестиції	Грошові кошти	Інші оборотні активи
1997	100	36,4	11,6	47,5	-	1,8	2,7
1998	100	28,4	4,2	62,1	-	2,0	3,3
1999	100	24,8	2,3	67,1	-	2,2	3,6
2000	100	23,9	-	65,9	-	3,5	6,7
2001	100	23,1	-	68,5	1,5	3,4	3,5
2002	100	21,6	-	69,5	1,7	3,9	3,3
2003	100	21,4	-	67,8	2,7	4,8	3,3
2004	100	22,2	-	64,9	3,7	5,7	3,5
2005	100	23,5	-	60,2	4,9	7,7	3,8
2006	100	22,8	-	59,3	5,6	7,6	4,7
2007	100	22,5	-	59,2	6,4	8,3	3,6

Виявлені негативні тенденції в обсягах оборотних активів зумовлюють необхідність використання таких підходів до управління цими активами, які б відповідали ринковим умовам господарювання підприємств, враховували специфіку функціонування підприємств та, в результаті, забезпечували ефективність такого управління. Одним із вагомих завдань у цьому напрямку є створення умов для стабільної ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання протягом усього періоду їх функціонування.

Стан поточної платоспроможності визначається обсягом грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні підприємств на будь-яку дату порівняно з розміром платіжних зобов'язань та платежів, які на цю дату необхідно здійснити. Стан ліквідності характеризує можливість суб'єктів господарювання виконувати зобов'язання з повернення позичкового капіталу за рахунок наявних обігових активів, та час, потрібний для цього. Тому доцільним є порівняння величини оборотних активів з поточними зобов'язаннями.

Співвідношення між поточними активами та поточними зобов'язаннями підприємств в Україні представлено в табл. 8.

Таблиця 8

Співвідношення оборотних активів та поточних зобов'язань підприємств України в 1995 – 2008 рр.

Рік	Оборотні активи, млрд грн	Поточні зобов'язання, млрд грн	Співвідношення між оборотними активами та поточними зобов'язаннями
1995 ¹	69,76	48,14	1,45
1996 ¹	117,20	83,33	1,41
1997 ¹	133,35	113,34	1,18
1998 ¹	190,44	180,46	1,06
1999 ¹	252,54	654,95	0,39
2000 ²	319,63	323,02	0,98
2001 ²	379,59	365,28	1,04
2002 ²	432,04	416,27	1,03
2003 ²	520,67	497,21	1,04
2004 ²	617,06	575,15	1,07
2005 ²	673,59	592,04	1,13
2006 ²	909,66	774,54	1,17
2007 ²	869,55	739,96	1,17
на 30.06.2008 р. ²	1030,57	871,72	1,18

Відношення поточних активів до поточних зобов'язань в економічній науці відоме як "показник

покриття", "загальний показник покриття", "поточний коефіцієнт". Він показує, скільки гривень поточних активів припадає на одну гривню поточних зобов'язань.

В економічно розвинутих країнах нормальною вважається ситуація, коли значення цього показника знаходиться в межах 1,5. У Німеччині, наприклад, середнє значення показника покриття по промислових підприємствах становить 1,35. Однак по деяких галузях він є меншим цього значення: будівництво 1,12, оптова торгівля – 1,25, харчова промисловість – 1,15. У фондомістких галузях показник ліквідності третього ступеня суттєво перевищує середній рівень: металургія – 1,7, електротехніка — 1,8 – 0,9, автомобілебудування — 2 – 2,1. В Україні за останні сім років значення цього показника коливається в межах 0,98 – 1,18. Одним з чинників, що впливає на коефіцієнт покриття, є темпи приросту оборотних активів та поточних зобов'язань. Так, у випадку перевищення темпів приросту оборотних активів над темпами приросту зобов'язань ліквідність підприємства зростає. Результати аналізу свідчать, що за період з 1995 до 2007 рік спостерігається суттєве перевищення темпів приросту зобов'язань підприємств, порівняно з їх поточними активами. В останні чотири роки ці показники майже зрівнялися, що є позитивною тенденцією. В 2004 році розрив між темпами приросту зобов'язань та темпи приросту оборотних активів знову збільшився. Це ще раз підтверджує нестабільність в управлінні оборотними активами вітчизняних підприємств та зумовлює необхідність його удосконалення.

Однак, не всі поточні активи в однаковій мірі позитивно впливають на рівень ліквідності та платоспроможності суб'єкта господарювання. Тому для удосконалення управління оборотними активами вітчизняних підприємств важливим є розробка сучасних механізмів управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями, запасами. По-перше, це застосування портфельного підходу до управління дебіторською заборгованістю; по-друге, впровадження узгоджених методик управління грошовими коштами та поточними фінансовими інвестиціями, по-третє – використання адаптованих до специфіки функціонування вітчизняних підприємств методів логістичного управління запаси.

Література

1. Послання Президента України до Верховної Ради України. Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2003 році.
2. Статистичний щорічник України за 2002 рік / Державний комітет статистики України / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Консультант, 2003. – 663 с.
3. Статистичний щорічник України за 2003 рік / Державний комітет статистики України / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Консультант, 2004. – С. 631.
4. Статистичний щорічник України за 2004 рік / Державний комітет статистики України / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Консультант, 2005. – С. 591.
5. Статистичний щорічник України за 2006 рік / Державний комітет статистики України / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Консультант, 2007. – С. 551.

Надійшла 02.10.2009

УДК 005.95/96 (075.8)

А. М. ГРИНЬОВ

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто концептуальні засади процесу формування і розвитку людського капіталу виходячи зі специфіки об'єкта управління. Визначено місце такого процесу в виробничому інноваційному циклі, як інформація, знання, компетенції, інтелектуальний капітал, людський капітал та інтелектуальний людський капітал. Визначено поняття інтелектуальної активності працівників. Побудовано модель формування і розвитку людського капіталу на рівні підприємства.

Conceptual principles of process of forming and development of human capital are considered coming from the specific of management object. Place of such process in the production innovative loop, as information, knowledge, jurisdictions, intellectual capital, human capital and intellectual human capital are determined. Concept of intellectual activity of workers is determined. The model of forming and development of human capital is built at the level of enterprise.

Ключові слова: людський капітал, інноваційний цикл, інформація, знання, інтелектуальний капітал, інтелектуальний людський капітал.

Постановка проблеми. В умовах інноваційної глобальної економіки докорінно змінюється технологічний базис суспільного виробництва. Особливого значення при цьому набуває інтелектуальний капітал, який визначає структуру національної економіки, якість продукції, що виготовляється у різних галузях, а також ефективність функціонування господарства на всіх його організаційних рівнях. У свою чергу, ступінь розвитку інтелектуальної праці та її участі у виробничих процесах стають важливішими чинниками, які визначають конкурентоспроможність країни в світовій економіці, її експортні можливості.